

Pædagogisk læreplan for

Børnehaven Røde Sol

Indholdsfortegnelse

Hvem er vi?	3
Evaluering af forrige periodes pædagogiske læreplan	4
Pædagogisk læreplan	6
Fælles pædagogisk grundlag	7
Barnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	8
Pædagogisk læringsmiljø samt	12
fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø.....	12
Samarbejde med forældre	15
Børn i udsatte positioner	16
Sammenhænge	17
Inddragelse af lokalsamfundet.....	19
De seks læreplanstemaer	21
Alsidig personlig udvikling.....	22
Social udvikling	24
Kommunikation og sprog	25
Krop, sanser og bevægelse	26
Natur, udeliv og science	27
Kultur, æstetik og fællesskab	28
Evalueringskultur	29

Hvem er vi?

Røde Sol er normeret til 39 børnehavebørn fordelt på 2 stuer. På den ene af stuerne har vi tre vækstpladser til børn fra hele kommunen, der har behov for særlige tilrettelagte og reflekterede pædagogiske indsatser, der kan varetages i det almene børnemiljø.

Vi er kommunens mindste kommunale institution, og har en rigtig dejlig legeplads som vi bruger flittigt. Om vinteren bruger vi den især til at brænde krudt af, og om sommeren er det et ekstra rum hvor vi laver perler, leger med Lego, maler, leger med vand og meget mere.

Vi ligger tæt på Farum Sø og skoven, og vi bruger mange timer på tur i nærområdet.

I Røde Sol er vi afhængige af hinanden, og har et godt samarbejde på tværs af de to stuer og hjælper og sparrer med hinanden.

I Røde Sol har vi især fokus på bevægelse, kreativitet og naturoplevelser, men vi vægter også stille stunder med bøger, perler, nærvær og omsorg. Vi arbejder med at gøre dagene spændende og varierede, så der hver dag er aktiviteter der interesserer og udvikler børnene.

Vi er meget opmærksomme på at børn udvikler sig forskelligt, og giver plads til det ved at planlægge dage og aktiviteter så alle børn får noget ud af at gå i børnehaven.

Vi ved at tryghed, omsorg og nærvær er nødvendigt for en god børnehavetid og arbejder ud fra dette. Vi arbejder alle med det pædagogiske læringsmiljø ved blandt andet at planlægge og udføre gode pædagogiske aktiviteter, lege med børnene hvilket vi er rigtig gode til, og vi har stort fokus på den læring, der ligger i alle vores rutiner.

Vi lægger vægt på et godt forældresamarbejde, hvor vi prioriterer den daglige kontakt og den gode dialog omkring børnene. Aula er vores kommunikationsvej og her giver vi forældrene praktiske informationer, deler billeder og referater fra møder samt pædagogiske notater.

Evaluering af forrige periodes pædagogiske læreplan

På baggrund af oplæg fra dagtilbudsleder og faglige fyrtårne, har både medarbejdere og forældrebestyrelsen drøftet analysen af den seneste periodes PEF, som er vores planlægnings- og evaluerings redskab i Furesø samt anden pædagogisk dokumentation. Det har givet anledning til justering af læreplanen. De retningsgivende refleksioner er opdaterede og der er beskrevet nye eksempler på den pædagogiske praksis ind i den pædagogiske læreplan.

Ud fra analysen og drøftelserne har dagtilbudsleder konkluderet følgende om børns oplevelser og hvordan det pædagogiske læringsmiljø indfrier vores pædagogiske læreplan og det pædagogiske grundlag.

Opsamling:

Børns oplevelser og børns perspektiver:

Legezoner:

Når vi laver tydelige og spændende legezoner både ude og inde, kan vi se at alle børn har lettere ved at danne sig et overblik og hurtigere kommer i leg.

Vi kan tydeligt se når det er tid til at lave nye legezoner, da børnene mister interessen. Nogle legezoner kommer aldrig til at fungere og det fortæller børnene os meget tydeligt ved enten at vælge denne zone fra eller hente ting fra andre legezoner og derved bruge denne zone til noget andet.

På denne måde hjælper børnene os til at tænke nye tanker og indrette på ny

Vi er blevet meget opmærksomme på børnehøjden, og tager det med i vores indretning af legezoner.

Derudover har vi i forbindelse med indretning af legezoner fjernet en masse visuelt rod, der har forstyrret børnene.

Når der er tydelige legezoner, er der ikke for mange ting der kan forstyrre børnene i deres leg.

Dog er legezonerne ikke mere tydelige end vi kan blande dem når det giver mening. F.eks. kan magneterne bruges i køkkenet til mad osv.

Voksenpositioner:

Hvis de voksne er bevidste om deres positionering, bliver det lettere for børnene at vide hvem der kan hjælpe dem og giver dem ro til at fordybe sig eller følge de givne instrukser og rutiner.

Hvis de voksne forsvinder et kort øjeblik, skaber det uro og larm hos børnene der ikke har en voksen at læne sig op ad.

Hvordan har vi indfriet vores pædagogiske læreplan og det pædagogisk grundlag:

I Røde Sol arbejder vi løbende med læreplanstemaerne. Vi arbejder derfor ikke projektorienteret med et læreplanstema ad gangen. Selvfølgelig er der nogle ting der er årtidsbestemt, men stuerne arbejder løbende med temaerne og ikke nødvendigvis på samme tid

Vi har haft fokus på leg både ude og inde og været opmærksomme på hvornår vi skal gå foran, ved siden af eller bag barnet.

Ved at igangsætte specifikke lege er vi med til at sørge for at alle børn har lige deltagelsesmuligheder

Vi har hidtil brugt PEF i arbejdet med vores rutiner, og vi har altid tilknyttet et eller to læreplanstemaer som støtter op om disse. Dette gør vi for at kunne begrunde vores valg, og understøtter vores arbejde med børnegrupperne.

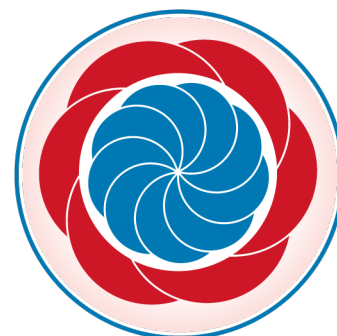
Vores mål er at bruge PEF til at planlægning af projekter og derigennem blive endnu bedre til at planlægge og evaluere vores forløb.

Vores fremtidige fokus kommer især til at være på børns medbestemmelse, børneperspektiver og et mere givende og udviklende forældresamarbejde. Der udover løbende videreudvikle vores indretning og voksenpositionering alt efter børnegrupperne og deres behov.

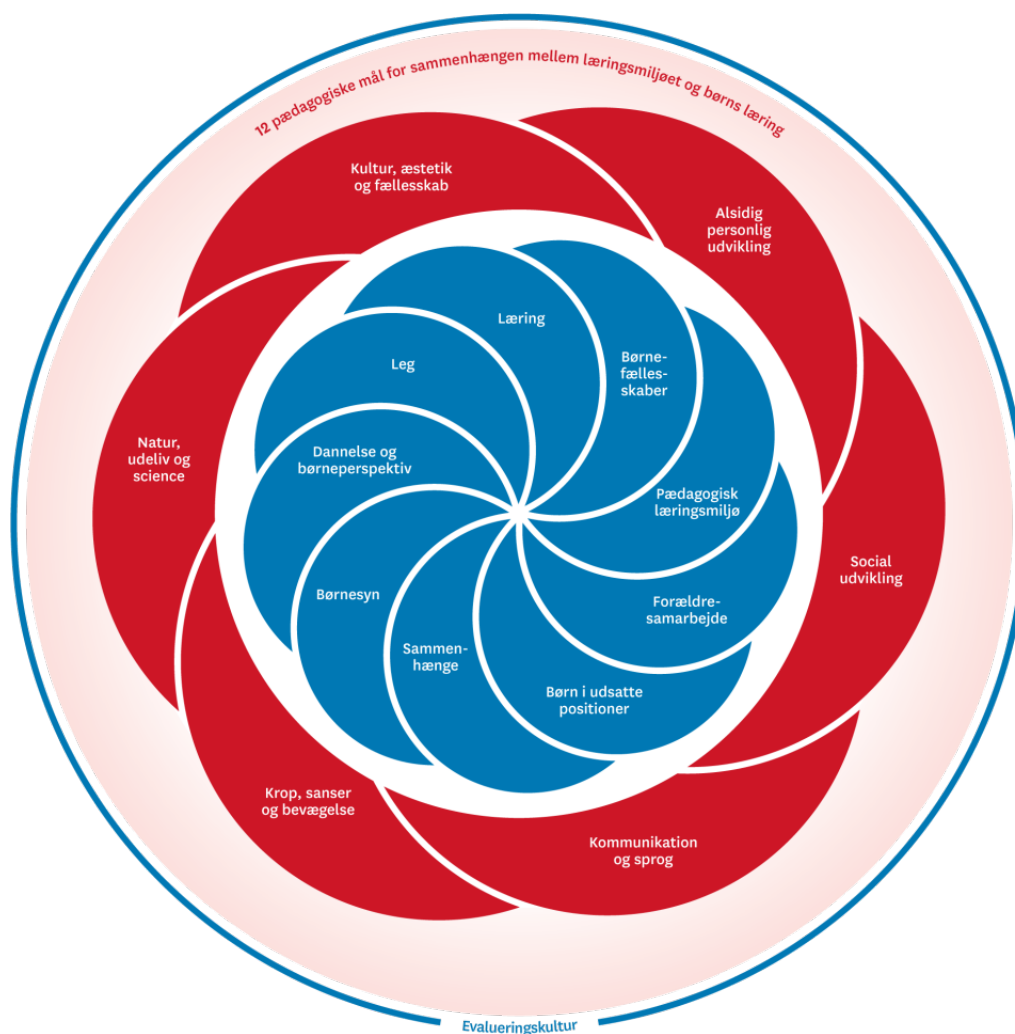
Pædagogisk læreplan

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen Den styrkede pædagogiske læreplan, rammer og indhold.

Læreplanen er et pædagogisk redskab, der via korte, relevante pædagogiske overvejelser, refleksioner og eksempler skal skabe en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde. Børnenes perspektiv og børnefællesskabet skal inddrages og læreplanen skal tage højde for den konkrete børnegruppes sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger og behov.

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag, det blå centrum i "blomsten" samt de seks læreplanstemaer, de røde kronblade på "blomsten" og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring. Dagtilbudslederen har ansvaret for at udvikle den omkransende evalueringskultur.

Fælles pædagogisk grundlag

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag. Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14)

De centrale elementer i den styrkede læreplan er:

- ❖ Børnesyn. Det at være barn har værdi i sig selv.
- ❖ Dannelse og børneperspektiv. Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- ❖ Leg. Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- ❖ Læring. Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- ❖ Børnefællesskaber. Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- ❖ Pædagogisk læringsmiljø. Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- ❖ Forældresamarbejde. Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- ❖ Børn i udsatte positioner. Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- ❖ Sammenhæng til børnehaveklassen. Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.

Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.

Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14)

Barnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

---

Barnesyn. Det at være barn har værdi i sig selv. Børn ses som aktive medskabere af egen læring og udvikling i rammer, det pædagogiske personale er ansvarlige for.

Furesø kommunes [Børne- og ungepolitik](#) beskriver de overordnede rammer for:

- Demokrati & Medborgerskab
- Læring & Læringsmiljøer
- Fællesskab & Inklusion
- Forældre & Forældresamarbejde
- Faglig indsats & Sammenhænge
- Den generelle forbyggende indsats

Dannelse og børneperspektiv. Dannelse, ligestilling og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde, så børnene oplever at have indflydelse på udformning af dagligdagen og aktiviteterne uanset baggrund, køn, alder og kultur. Børn i dagtilbud skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.

Furesø Kommune beskriver i det fælles lærings- og dannelsessyn hvordan vi forstår begrebet dannelse og hvordan vi skaber dannelsesmuligheder for børn i dagtilbud, vi siger det kort: ”at blive til nogen i små og store fællesskaber”. [Fælles lærings- og dannelsessyn](#). Dannelsesperspektivet kobler sig til læringsbegrebet og beskriver samspillet mellem barn og dets verden.

Leg. Leg har en værdi i sig selv. Leg er grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer blandt andet fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet.

Læring. Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Læring i dagtilbud sker i en vekslen mellem blandt andet børneinitierede lege, voksenplanlagte aktiviteter og rutiner.

I Furesø Kommunes fælles lærings- og dannelsessyn beskrives hvordan læring har fokus på de mangfoldige kompetencer børn tilegner sig; personlige, sociale og faglige. I Furesø Kommune vægter vi tre kendetegn for hvad børns udbytte sigter på: engagerede og deltagende; innovative og fejlmodige og ansvarlige og klimabevidste. Vi har fokus på børns progression og på deres nærmeste udviklingszone.

Børnefællesskaber. Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for. Relationer og venskaber er afgørende og alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet. I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende i en balance mellem individ og fællesskab.

Center for Dagtilbud, Skole og Forebyggelse vægter for 0 – 18 års området:

- 1 vision: Alle børn og unge skal trives, udvikle sig og lære ud fra deres individuelle forudsætninger, som en del af sociale fællesskaber – så de bliver livsduelige og får en ungdomsuddannelse.
- 2 grundsyn: En bred fælles forståelse af læring og dannelse som: ”at blive til nogen i små og store fællesskaber”.
- 3 målsætninger: fællesskaber; læring og rammer der understøtter.
- 4 principper: ressourcesyn; udgangspunkt i kontekst; børn og familier skal mødes med en samlet plan samt at stærke fagligheder styrker tværfagligheden.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Barnesyn:

I Røde Sol tager vi barndommen alvorligt, fordi alle dage er den vigtigste i barnets liv. Det er os derfor magtpåliggende at barnet trives og har det godt i institutionen. Vi er opmærksomme på at det er vores opgave at gøre børnene klar til at gå i skole, men det er ikke noget vi arbejder særskilt på. Børnene skal nok være klar, hvis vi er nærværende og trives for det er på baggrund af dette vi kan lære og udvikle os. Vi møder børnene hvor de er og for at give alle de samme muligheder skal de mødes forskelligt.

Dannelse og børneperspektiv:

Alle børn skal høres og tages alvorligt. De skal føle at de har en stemme og at deres mening er gyldig og tællende. Børneperspektivet kommer til udtryk flere steder i løbet af dagen og i forskellige sammenhænge: Vælge sange til samling, hvor skal vi på tur henne, børnene må gerne spise noget af deres mad hvis de er sultne før frokost, maxierne kan selv bestemme om de vil være ude eller inde osv.

Børnene skal have lov til at bestemme over deres hverdag hvor det giver mening. Mindre børn har brug for voksne der tager ansvar og giver dem nogle overskuelige valgmuligheder f.eks. to forskellige aktiviteter de kan vælge imellem. Dette er en del af dannelsen at få lov til at bruge sin egen stemme men også nogen gange skal bøje sig for flertallet og gå på kompromis.

To yngre børn går meget fra den ene leg til den anden, når de selv må vælge hvad de vil lege med. Her vil vi hjælpe dem, ved at give dem valget imellem to lege vi ved de godt kan lide at lege. Her kan den voksne

sidde på sidelinjen og guide dem, så de kan blive i legen i længere tid, fordybe sig og styrke deres indbyrdes relation og sociale kompetencer

Til frokost har den voksne lavet dukketeater mange gange. En dag spørger et barn, om den voksne vil lave "Rødhætte"? Et andet barn vil hellere høre "Prinsessen på ærten". Den voksne siger at hun gerne vil spille dukketeater, og at børnene kan stemme om hvilket et hun skal spille for dem. Børnene rækker fingrene op og vi tæller hvor mange der stemmer på henholdsvis det ene og det andet. Sådan oplever de medbestemmelse og demokrati.

Om foråret får de kommende skolebørn lov til selv at bestemme, hvilket tøj de vil have på ud på legepladsen – vi guider dem selvfølgelig hvis det er nødvendigt, så de ikke bliver syge.

Leg:

Legen er det essentielle i Røde Sol. Vi udvikler både sociale relationer, spilleregler både de skrevne og uskrevne, lærer nye ting og begreber, lærer at forhandle og gå på kompromis og meget mere. Noget af det de voksne er rigtig gode til er at gribe børnenes lege og hjælpe dem med at blive i dem. Det er ikke usædvanligt at se en voksen fordybet i en butikslæg eller køre på en mælkekassebus til Afrika, Zoologisk have eller Bytorvet. Der skal ikke nødvendigvis være et voksenbestemt formål med legen, legen har kæmpe værdi i sig selv for både børn og voksne.

Der er et par børn der går lidt alene rundt på legepladsen, og har svært ved at komme i gang med en leg. Den voksne spørger om de vil være med til at bygge en restaurant af mælkekasser. De går i gang og der kommer straks flere børn, som gerne vil være med i legen. Det kan være nemmere at komme ind i en leg, når der er en voksen med.

Legen udvides så det nu er en sushirestaurant. Der hentes store stykker bark til at anrette sushien på og samles små kviste til at pynte med. Hvem vil være kokke? Hvem vil servere maden? Og hvem vil komme og spise på restauranten? Der foregår en vekselvirkning, hvor børnene først byder ind med noget, og den voksne derefter hjælper med at udvide legen så flere kan være med. Den voksne bidrager med input uden at være for styrende, men er deltagende og guidende hvis der er børn der kommer i konflikt med hinanden. Hun støtter så barnets intentioner bliver synlige og hjælper med at lære børnene at lytte til hinanden. Den voksne hjælper med til at skabe et fællesskab, hvor alle kan være med og bidrage, på tværs af alder og grupper.

Der sidder fire børn og en voksen og laver sandkager i sandkasse. Der kommer to børn mere, der begynder at hoppe fra kanten. En af de børn der bager sandkager stiller sig op i køen for at hoppe med, og nu vil alle hoppe længdespring. Den voksne henter et kosteskaft, så der både kan måles længde og laves højdespring.

Læring:

Vi kan ikke ikke lære, for vi lærer hele tiden i det vi foretager os i løbet af dagen.

Læring sker både i de planlagte voksenstyrede aktiviteter, under måltidet, når vi øver os i at tage de svære støvler på, når vi indordner os dagens program, holder samling, rydder op, går en tur og samler skrald eller hvad vi finder på i løbet af en hel dag i Røde Sol.

Vi er meget opmærksomme på dette og gør alt vi kan for at støtte op omkring denne læring og bevare lysten til at lære mere

Når vi laver kreative aktiviteter med de yngste børn, gør vi det som regel med få børn ad gangen, da det giver nærvær og fordybelse i aktiviteten. Det kan f.eks. være at vi maler forårsbilleder. Her taler vi først om forår, hvilke tegn på forår kan vi se og hvilke farver der passer til forår. Nogle gange bruger vi samme teknik over flere dage, da det giver bedre læring hos nogle børn at de har prøvet det før.

Til frokost spiser vi vores medbragte madpakker. Her har vi en lille bakke med saks og servietter. Når børnene f.eks. skal have åbnet en figenstang kan de selv klippe toppen af, og kan derfor både øve selvhjulpenhed og finmotorik.

Børnefællesskaber:

Alle børn har brug for at være en del af et meningsfuldt fællesskab og have venskaber, og vi er derfor meget optagede af at hjælpe børnene i deres sociale relationer. I Røde Sol bruger vi meget tid på at hjælpe børnene ind i lege og hjælpe dem til at give plads til hinanden i legene. Vi hjælper dem med konflikthåndtering, og står klar til at give en hånd når der er brug for det. Vi arbejder hårdt på at inkludere alle i fællesskabet med respekt for børnenes ønsker og formåen. Nogen gange er der også brug for at sidde alene og lege eller kigge på de andre. Ingen børn, eller voksne, skal føle sig udenfor men være en del af vores fællesskab.

Vi er meget opmærksomme på, at alle børn skal føle sig som en del af et fællesskab. Nogle børn indgår naturligt i store fællesskaber, mens nogle børn endnu kun kan det lille fællesskab. Hvis et barn har svært ved at indgå i selv en lille relation, kan den voksne være opsøgende og skabe et trygt lille fællesskab, ved f.eks. at tage to børn med ud i køkkenet og bage boller. Det kan være to børn som den voksne mener, kan give hinanden noget godt. Her skabes et nært og givende fællesskab, der kan føre til at disse to børn finder hinanden og leger sammen på legepladsen senere på dagen.

Det kan også være nogle børn der lige er startet i børnehaven, som går lidt rundt og observerer uden nogen at lege med. Her kan den voksne starte med at lave sandslotte med barnet og lynhurtigt kommer der flere børn til, og på denne måde starter en leg mellem børnene.

En lidt større dreng sidder ofte og falder i staver på legepladsen. Han forstår ikke de spilleregler de jævnaldrende drenge bruger. Der er en dreng i gruppen der kan rumme ham og hans specielle behov. For at støtte op om deres venskab får de ofte lov til at få et rum for sig selv, eller komme ind på stuen mens alle andre er på legepladsen.

Pædagogisk læringsmiljø samt

fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø

Dagtilbud skal hele dagen etablere et pædagogisk læringsmiljø, hvor leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i arbejdet med pædagogiske læringsmiljøer. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22 -23 og s. 30)

Furesø Kommunes dagtilbud har beskrevet tre læringsrum, hvor vi tænker læring for og med børnene:

- **Rutiner:** fx aflevering og afhentning, af- og påklædning i garderobe og badeværelse, måltider og sove/hvilestunder.
- **Vokseninitierede aktiviteter:** planlagte eller spontane; fx ture, samlinger, rytmik, kreative forløb og sneboldskampe.
- **Børnekulturen:** Det, der foregår i og mellem børnene, hvor leg er et væsentligt element samt de aktiviteter som børnene initierer.

Voksenpositioner: Med fokus på det enkelte barn og børnegruppen som helhed, tages der bevidste valg i måden, der organiseres på. De pædagogiske medarbejdere vurderer hele tiden hvornår de skal **gå foran** børnene, **ved siden af** børnene eller **bagved** børnene, afhængig af barnet, situationen og konteksten.

Dagtilbud arbejder med børns læring over hele dagen og ofte med mange af de 6 læreplanstemaer og elementer fra det pædagogiske grundlag i spil på samme tid. Læring må også ses på tværs af læreplantemaerne: vedholdenhed overfor vanskeligheder, evne til fokusering og koncentration, evne til at samtænke viden og erfaringer og koble på tværs af kontekster, evne til at opsøge relevant hjælp samt at kunne skifte mening og se andres perspektiver; **metalæring**. At blive opmærksom på, hvordan man lærer bedst, foretrukne **læringsstrategi**, sker i alle hverdagslivets situationer. Er det fx ved at øve sig igen og igen, at få instruktion og forklaring af andre eller at se hvordan andre gør og selv prøve, når man er klar.

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes? Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Et godt, trygt og stimulerende læringsmiljø består af alle de muligheder for udvikling, trivsel og læring, som institutionen giver børnene. Læringsmiljø handler blandt andet om, hvordan dagen og aktiviteterne bliver

rammesat, organiseret og tilrettelagt. Læringsmiljøer er et centralt begreb, og er der hvor børnene indgår i fællesskaber og samspil. Det er derfor ikke bare et sted men også processor.

Vi har derfor løbende blik for, hvordan praksis kan rammesættes, organiseres og tilrettelægges, så børnene får de bedste betingelser for at lære og udvikle sig. Vi bestræber os på at dele børnene op i mindre grupper, da vi har stort fokus på samspil både barn/barn og barn/voksen. I Røde Sol er børnenes læring en vekslen mellem børneinitierede lege, voksenplanlagte aktiviteter og rutinesituationer samt alle de andre øjeblikke af kortere eller længere varighed, som spontant opstår i løbet af dagen. I dagligdagen arbejder vi med zone for nærmeste udvikling. Det gør vi ved at udfordre barnet, men aldrig så det bliver for svært da det kan betyde at barnet opgiver og oplever en fiasko.

Pædagogiske aktiviteter.

I Røde Sol laver vi mange forskellige pædagogiske aktiviteter, som skal bidrage til børn leg, udvikling og læring.

Vi har forskellige ture, lege på legepladsen, kreative aktiviteter, konstruktionslege, rytmikforløb, læser bøger, laver bål, snitter i træ, saver og meget andet. Vi forsøger at følge børnenes spor og interesser og griber deres ideer når det kan lade sig gøre. Andre gange bestemmer personalet hvad der skal foregå og motiverer børnene til at deltage og lære nye ting.

Eksempel:

Den voksne laver rytmik med en børnegruppe. Her skaber hun en tryk og velkendt ramme, der skaber glæde, tryghed og en god fællesskabsfølelse. Det er ofte samme opbygning med at synge om rasleæg og vælge hvor det skal gemmes. Derefter leger vi med faldskærmen, spiller på musikinstrumenter og laver en bevægelsesleg, hvor børnene hver især kan byde ind med forskellige måder at bevæge sig på. Vi slutter altid af med afslapning til noget stille musik.

Rutiner:

I Røde Sol tror vi på at rutiner og tydelige rammer giver børnene ro og overskud og giver dem ide om hvad der overordnet skal ske hele dagen. Dette giver ro og overskud til dagens aktiviteter, men også til de daglige rutiner der fylder meget.

Vi arbejder bevidst på at bruge rutinerne til pædagogik og læring for det er ikke bare noget der skal overstås men bruges som en mulighed, hvor vi kan øve os i selvhjulpethed, vente på tur og give plads til at andre kan komme til orde, samtale under måltidet om forskellige emner, holde bordskik og mange andre ting.

Når vi skal ud og tisse og vaske hænder inden frokost, tager vi to/tre børn ud på toilettet ad gangen. Det skaber tid og nærvær, hvor den voksne kan guide dem når de har brug for det. Resten af børnene leger videre og bliver "advaret om" at om lidt er det deres tur til at komme på toilettet osv. Derefter går vi stille ind på stuen med deres termotasker, finder deres faste pladser, tager madpakke og drikkedunk frem og begynder at spise.

Børnekultur og leg:

I Røde Sol vil vi gerne inspirere og give børnene så meget muligt med i bagagen i form af pædagogiske aktiviteter. Vi er dog meget opmærksomme på, at lade børnene udfolde sig selv og give dem plads og ro til deres egne lege og fordybelse, og til at agere frit uden voksenstyring.

I disse situationer kan vi se børnene bruger de ting vi har lavet med dem og bygger videre på de voksenstyrede lege vi har igangsat. De kan bruge deres fantasi, håndtere konflikter, knytte nye venskaber på tværs af stuer og alder, og bringe sig selv i spil på nye og sjove måder. Vi voksne befinder os selvfølgelig lige i nærheden og hjælper når der er brug for at guide eller mægle i en konflikt.

Eksempel:

Et større dreng kommer hen til en voksen på legepladsen. Drengen var i gang med en leg med to jævnaldrende, men siger nu til den voksne at han ikke må bestemme noget i legen. Den voksne spørger nærmere ind til det: Hvad leger I? Hvad er det de andre bestemmer? Hvad vil du gerne bestemme? Har du prøvet at sige hvad du gerne vil være i legen? Den voksne kommer med gode råd til, hvad drengen skal gøre og sige til sine venner.

Nogen gange kan den voksne støtte de større børn ved at komme med gode råd og derefter kan barnet selv prøve at løse konflikten med den voksne på sidebanen. Hvis der er tale om mindre børn er den voksen nødt til at hjælpe mere og løse konflikten for dem.

Eksempel:

En voksen sætter gang i legen "Hvad er klokken Hr. Løve". En gruppe piger der er med i legen, laver løven om til andre dyr, og den voksne lader det ske og trækker sig langsomt ud. Fra sidelinjen kan den voksne se, at dyrene tager fysisk form, og at legen deler sig i to, hvor pigerne fortsætter med at lege dyrelege og en gruppe af mindre børn bliver til hunde.

Æstetik:

Røde Sol skal være et godt sted at være for både børn og voksne. Vi prioriterer at købe gode og smukke ting der holder og egner sig til institutioner. Vi køber godt og godkendt legetøj og sørger for at alt er tilgængeligt og klar til at lege med. Dette gør vi blandt andet ved at have billeder på kurvene med indholdet, så alle ved hvad der er når man skal bruge det, og hvor det skal hen når vi rydder op igen.

Vi har klare og veldefinerede legezoner der inspirerer til leg og fordybelse. Derudover har vi nogle dejlige sofaer med puder og tæpper så man kan slappe af med en bog alene, sammen med en god ven eller en voksen.

Vi gør meget ud af at skabe så meget ro som muligt, både ved hjælp af brug af små stemmer og akustikplader på vægge og i loftet. En proces vi stadig er i gang med, for at skabe så optimale rammer som muligt for børn og voksne.

Alle voksne i Røde Sol er tydelige i vores tale og kropssprog, for at børnene ved hvad vi forventer af dem og derfor bedre kan slappe af og være trygge og have tillid til at de voksne passer på dem og guider dem når der er behov for dette

I vores dagligdag er vi bevidste om voksenpositionering, som betyder at vi voksne placerer os strategisk i rummet i forhold til børnene. Dette gælder både i legen hvor vi kan støtte op om de forskellige perspektiver og hensigter børnene har, og i rutinerne hvor de voksne er meget bevidste om hvor de befinder sig for at støtte og hjælpe bedst.

Eksempel:

Når vi skal ind fra legepladsen for at spise frokost, sker det på samme måde hver gang. De voksne ved præcis hvem der gør hvad og skal ikke bruge tid på at aftale hvem der sidder på badeværelset, i garderoben osv. Dette gør at der ikke bliver talt hen over hovedet på børnene, og den voksne er fuldt koncentreret om hvad der sker og hvor der skal støttes, hjælpes eller heppes. Den voksne gør det samme hver dag og i den samme rækkefølge for at børnene ikke selv skal overskue hvad de skal og tage stilling til hvordan de nemmest klarer f.eks. toiletbesøg

---

Samarbejde med forældre

Dagtilbud skal have fokus på, hvordan dagtilbud og forældre kan samarbejde om barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24)

Forældresamarbejde sker i mange fora:

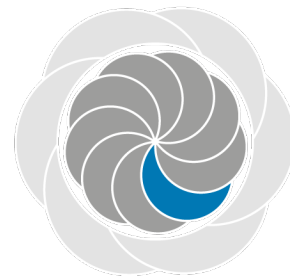
- Samarbejder med fokus på forældrenes eget barn, dialoger i hverdagen, forældresamtaler.
- Samarbejder omkring børns hverdag og læring, fx ved formidling ved udstillinger, i INFOBA, AULA
- Forældremøder for hele dagtilbuddet eller mindre grupper af forældre.
- Arrangementer, fx sommerfester, julearrangementer, fællesspisning

Det enkelte dagtilbud skal anvende nogle af de forskellige fora, hvor forældrene kommer i dagtilbuddet, til at sætte børns læring på dagsordenen. Dette kan fx ske, ved at der på forældremøder er et punkt, som handler om, hvad der arbejdes med i dagtilbuddet, og hvordan forældrene kan understøtte barnets læring i hjemmet.

Alle forældre er forskellige, det er dagtilbuddets ansvar at facilitere og rammesætte forældresamarbejdet differentieret og baseret på lokale traditioner, ønsker og den enkelte families behov. Forældresamarbejder skal være tillidsfuldt og konstruktivt.

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Forældresamarbejdet er en vigtig del af vores arbejde i Røde Sol, og i samarbejde ligger vores fælles primære fokus på barnets trivsel, med udgangspunkt i barnets dagligdag i hjemmet med forældre og søskende samt i børnehaven. Det er forældrene der kender deres barn bedst og de er en stor ressource i barnets liv. Vi arbejder derfor på at alle forældre skal føle sig velkomne, trygge set og hørt, og kan mærke at vi tager dem alvorligt.

Vi har mange gode dialoger omkring børnene og deres hverdag i Røde Sol og derhjemme, både de uformelle snakke i garderoben eller på legepladsen og de mere formelle og rammesatte som også er nødvendige.

Vi tilbyder som udgangspunkt to samtaler mens børnene går i Røde Sol. En opstartssamtale hvor der deltager en personale fra den afgivende institution og en samtale når børnene skal skrives op til skole. Derudover kan både vi og forældrene ønske en samtale, hvis der er noget vi føler vi skal drøfte.

Vi lægger derudover trivselsvurderinger, læreplaner, referater fra samarbejds møder, ugeplaner, billeder osv. ud på Aula så forældrene kan se, hvad vi har skrevet om deres børn og følge med i, hvad der sker i børnehaven.

Derudover har vi mange gode traditioner, hvor forældrene deltager sammen med deres børn f.eks. sommerfest, arbejdsdag og julefest.

Børn i udsatte positioner

Dagtilbud skal reflektere over, hvordan det pædagogiske læringsmiljø organiseres og tilrettelægges, så det også tilgodeser og understøtter børn i udsatte positioners læring. Børn i udsatte positioner kan fx være børn med en svag socioøkonomisk baggrund, børn med en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, børn i risiko for at stå uden for fællesskabet. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26)

Furesø Kommune har opmærksomhed på børns trivsel, udvikling, læring og dannelse. Alle børn skal opleve sig som betydningsfulde og bidragende i fællesskaber og opleve at de har deltagelsesmuligheder. For at sikre dette anvender vi fælles redskaber og metoder.

Furesø Kommunes dagtilbud benytter en model for **Tidlig opsporing**, der systematiserer trivselsarbejdet og har særligt fokus på forældreinddragelse og det tværfaglige samarbejde. Formålet med trivselsvurderinger er tidligt at få øje på børn, der befinder sig i udsatte positioner og som ikke synes at trives i deres hverdag. Hvis et barn ikke trives, inviteres forældrene til dialog, hvor man sammen vurderer hvordan trivslen kan forbedres og hvordan dagtilbud og hjemmet kan justere, for bedre at kunne understøtte børnenes trivsel og udvikling.

Pædagogiske Arbejdsprocesser Furesø, PAF, en analysemodel og en fælles referenceramme for arbejdet med inklusion, kan anvendes for bedre at kunne få øje for sammenhængen mellem et barns trivsel og det pædagogiske læringsmiljø barnet indgår i.

I forhold til det enkelte barn beskrives indsatsen som:

- en **generel indsats**, den indsats, som alle børn behøver for at trives, udvikles, lære og dannes
- en **fokuseret indsats**, der er målrettet og af kortere varighed
- en **særlig indsats**, af længere varighed og involverer ofte fagpersoner uden for dagtilbuddet, fx logopæd, fysioterapeut, psykolog

Dagtilbud har mulighed for at få faglige sparring af et tværfagligt team.

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I Furesø Kommune arbejder vi med halvårlige trivselsvurderinger, og det gør vi naturligvis også i Røde Sol.

Vi vurderer alle børn, så vi hele tiden kan få øje på eventuelle udfordringer eller børn i udsatte positioner. Dette giver os mulighed for at igangsætte tidlig indsats i forhold til barnet og / eller familien. Vi har et godt samarbejde med psykolog, tale-hørekonsulent, sundhedsplejersker, PPR-pædagoger og socialrådgiver, og sammen med dem og forældrene lægger vi en plan for det fælles arbejde med at støtte barnet og familien bedst muligt, og ser på hvad vi kan gøre for at hjælpe barnet til bedre trivsel i institutionen og hjemme.

Eksempel:

Et barn kan ikke deltage i samlinger som f.eks. afslutninger, fødselsdage osv., da han ikke kan have så mange børn tæt på sig. Han bliver urolig, slår de andre børn og de voksne og råber grimme ting. Vi har taget et skab op fra kælderen, lagt puder og tæpper i og placeret det lidt væk fra samlingspunktet. Når der nu er samlinger kan han være med på sin egen måde ved at sidde inde i skabet og lytte og evt. få popcorn eller hvad der bliver delt ud

---

Sammenhænge

Dagtilbud tilrettelægger et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til o-klasse. At skabe sammenhæng kan fx handle om at børn i dagtilbud får positive erfaringer med at deltage i fællesskaber, så barnet får positive forventninger til de sociale fællesskaber i skolen. At det pædagogiske læringsmiljø skal have fokus på at understøtte, at børnene tør møde nye udfordringer, fordybe sig, være vedholdende,

kunne indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer.
(Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27)

Furesø Kommune har fokus på at skabe sammenhænge for det enkelte barn omkring alle de overgange børn oplever. I hverdagens overgange mellem dagtilbud og hjem, i opstarten på dagtilbudslivet, overgangen mellem dagpleje eller vuggestue til børnehave, også i det integrerede dagtilbud og endelig overgangen til tidlig fritidsordning, FFO og skole.

I Furesø Kommune benyttes der ved alle børns overgange et [overgangsskema](#). I dette skema uddyber forældre og pædagogiske medarbejdere de opmærksomheder, som det vil være væsentligt, at pædagogiske medarbejdere i det nye tilbud kender til for bedst muligt at støtte det enkelte barn i at anvende sine erfaringer og kompetencer i den nye pædagogiske kontekst. Overgangsskemaet er oversat til flere sprog.

Furesø Kommune har et fælles afsæt for overgangen fra børnehave til skole, der beskriver [principper og procedurer for den gode overgang](#), herunder en overgangskanon. Overgangskanonen skal sikre, at alle børn i Furesø får fælles erfaringer og oplevelser, de kan inddrage i de nye fællesskaber, som de træder ind i ved overgangen fra børnehave til skole og FFO. Derudover indgår dagtilbud, FFO og skole lokale aftaler der understøtter børnene i overgangen og sikrer godt samarbejde mellem medarbejderne.

Dagtilbud skal inddrage forældrebestyrelsen omkring hvordan de kan medvirke til at skabe gode overgange fra hjem til dagtilbud, mellem dagtilbud og fra dagtilbud til FFO/skole.

Furesø Kommune har iværksat en prøvehandling hvor flere dagtilbud tager på hjemmebesøg i familier inden start i dagtilbud. Nogle steder sammen med sundhedsplejen.

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til FFO og 0. klasse, herunder evt. lokale aftaler mellem dagtilbud og FFO-skole.

En gang om ugen deler vi børnene op i aldersopdelte grupper for at skabe et sammenhold på tværs af stuerne og for at målrette aktiviteterne til børnenes niveau.

Disse dage er skolebørnene samlet og personalet kan lave aktiviteter der er målrettet disse børn og deres behov. Her bliver arbejdet med forskellige temaer, som børnene har brug for at vide noget om eller at mestre for at få den bedst mulige skolestart.

Vi arbejder ikke decideret med bogstaver og skoleopgaver men leger det ind i aktiviteterne. Vi bruger meget tid på sociale kompetencer, som at kunne vente på tur, forstå en kollektiv besked, selvhjulpethed, at være en god kammerat og evnen til at spørge om hjælp når de har brug for dette. Børnene kommer fra et lille trygt fællesskab til en stor FFO og det kræver at man kan klare visse ting selv.

Vi har et rigtigt godt samarbejde med Solvangskolens FFO og de kommer og besøger os flere gange inden FFO-start og omvendt.

Derudover besøger vi de forskellige skoler og FFO'er så børnene kan se hvordan der ser ud og hvad man kan lave der. Der møder de også de kommende skolebørn fra andre institutioner i området som de senere kan komme i klasse med. Det er rart med kendte ansigter når man starter et nyt sted.

Vi bruger progressionscirklen til at undersøge mere om skolen og FFOen. I den inderste cirkel skriver vi alt det vi ikke ved om skolen/FFOen. I den næste skriver vi hvordan vi kan finde ud af det, eller hvem vi kan spørge. I den yderste skriver vi alt det vi så har fundet ud af.

Eksempel:

Et barn var nervøs for om han kunne finde toilettet. Det skrev vi i den inderste. Vi talte hvordan vi kunne finde ud af det, og kom frem til, at det måtte vi spørge om ved næste besøg på FFOen. Det skrev vi i den mellemste cirkel. Da vi var på besøg den kommende uge tog vi vores lille cirkel med og fandt ud af hvor toilettet var. Vi tog et billede og satte det i den yderste cirkel

---

Inddragelse af lokalsamfundet

I den pædagogiske læreplan skal dagtilbuddet overveje, hvordan lokalsamfundet i form af fx biblioteker, museer, idrætstilbud og -faciliteter, plejehjem, erhvervsliv mv. kan inddrages med henblik på at styrke dagtilbuddets pædagogiske læringsmiljø. Dagtilbud kan invitere ældre medborgere, skolebørn eller andre frivillige i lokalsamfundet, der ønsker at bidrage med en særlig viden eller interesse inden for eksempelvis natur, sport, musik, sundhed eller håndværk. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29)

I [Furesø Kommune](#) er der mange muligheder for at inddrage lokalsamfundet, fx Skolelandbruget, Hjortøgaard, biblioteker, idrætsfaciliteter, legepladser, Musikskolen, plejehjem, museer og mange muligheder for at udnytte forskellige naturområder, skov, sø, landbrug til forskellige pædagogiske aktiviteter.

Dagtilbud skal inddrage forældrebestyrelsen omkring hvordan de kan medvirke til at bringe ressourcer i lokalområdet i spil.

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Røde Sol har vi været aktive brugere af lokalsamfundet på flere forskellige måder. Vi har bla. arbejdet sammen med skolelandbruget både der og i Røde Sol, hvor vi har fået hjælp til at etablere en køkkenhave. Vi bruger biblioteket, Farum Kirke, har låner en gymnastiksal i Kulturhuset en gang om ugen. Her laver vi gymnastik med en gruppe børn

Derudover bruger vi mange timer På Store Bjerg og lille Bjerg og på gåture ved Farum Sø.

Hver onsdag får vi besøg af vores fantastiske frivillige pensionist Lis, der er kommet i huset gennem de sidste 10 år, og som er en højt skattet gæst af både, børn, forældre og personale

De kommende skolebørn kommer også ofte på tur til de forskellige fritidshjem, hvor vi leger på legepladserne. På den måde udforsker de de nye rum med kendte voksne og kammerater

Vi er meget glade for at bruge de lokale tilbud omkring os, og nyder at komme ud af huset og se hvad der rører sig i Farum og omegn.

Hvert år er alle fra Røde Sol i Farum Kirke til julegudstjeneste, hvor vi spiller krybbespil, ser det flotte orgel og hører dets imponerende brusen og hører om Jesus fødsel.

De seks læreplanstemaer

Til hvert af de seks læreplanstemaer er udarbejdet to overordnede mål. Den pædagogiske læreplan beskriver hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børn læring indenfor og på tværs af de seks læreplanstemaer.

Til hvert læreplanstema præsenterer vi eksempler på hvordan vores pædagogiske læringsmiljø dels understøtter de to mål til det enkelte tema, hvordan det relaterer sig til det pædagogiske grundlag og endelig hvordan det ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod, vedholdenhed og kompetencer til deltagelse. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

I Røde Soler vi meget optaget af dette tema. Vi tænker læring ind hele dagen og ikke kun i de planlagte aktiviteter om formiddagen. Vi er bevidste om at et godt læringsmiljø kræver et godt fællesskab med gode og trygge voksen- og børnerelationer.

Vi arbejder i små grupper når det er muligt for at give børnene plads og mulighed for at komme til orde, og så er det lettere for personalet at få øje på alle børn, og lade børnene være med til at bestemme (børnedemokrati)

Vi arbejder med at gøre børnene robuste så de får mod på livet og tør kaste sig ud i nye og spændende aktiviteter.

Et læringsmiljø er ikke et fysisk rum men kan opstå spontant omkring en bille på legepladsen eller alle mulige andre steder.

Eksempel:

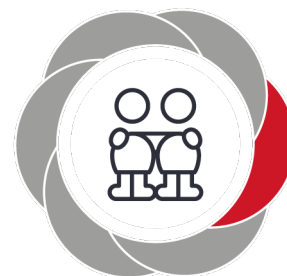
En gruppe børn tager ned i nærheden af Farum Sø for at kravle på de stejle skrænter. Her lærer de at være modige, vedholdende og kreative når de f.eks. bruger skrænterne til rutsjebane. Den voksne opmuntrer børnene til at prøve og hjælpe hinanden. På bakken kan vi også undersøge naturen og snakke om rødder og hvad de gør for træerne.

Social udvikling

Udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed. Dagtilbud skal ikke kun bidrage til at udvikle børns selvstændighed og evne til medbestemmelse men også deres forståelse for, indlevelse i og solidarisk handlen i forhold til andre. Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39 og Masteren til en styrket pædagogisk læreplan)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

I forhold til social udvikling arbejder vi i Røde Sol med at give børnene de bedste forudsætninger for at agere hensigtsmæssigt og respektfuldt over for andre både børn og voksne.

Vi hjælper børnene med at øve sig i at se og respektere andres grænser og forskelligheder, og med at løse konflikter og kompromisser i dagligdagen. Vi lærer dem at det er okay at være forskellige og at vi skal rumme hinandens forskelligheder

Vi arbejder med at spejle børnenes følelser, hvad de gør ved os, hvilke følelser forskellige påvirkninger udløser og ikke mindst hvordan vi kan agere når følelserne overmander en. Vi lærer børnene at samarbejde, så de får øjnene op for hinandens styrker og så de kan se fordelene ved at arbejde kollektivt om en opgave.

Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale. Læringsmiljøet skal understøtte børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. De pædagogiske medarbejdere er sproglige rollemodeller for børnene, og børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Vi sprogtester alle børn i røde Sol og samler i fællesskab op på tiltag og metoder til at understøtte det enkelte barns sprogudvikling bedst muligt. Vi har tilknyttet en logopæd (talepædagog) som hjælper os og forældrene hvis der er brug for ekstra støtte, opmærksomhed og træning. Forældrene er altid involveret hvis logopæden skal ind over. Derved kan forældrene arbejde med de samme ting som os, og det bliver derved en samlet indsats.

Vi arbejder og spiser i små grupper for at give børnene plads til at fortælle og lege, og for at den voksne ikke bliver forstyrret af andre voksne. Vi sætter ord på hvad vi laver og hjælper børnene med at sætte ord på følelser, begreber og alle mulige andre ting.

Vi læser mange bøger og fortæller historier for at udvide børnenes ordforråd, og for at lære dem glæden ved sproget og det trykte sprog.

En voksen spiser med en lille gruppe børn i alderen 3-4-år. Der er en stor forskel i børnenes sprog og sprogforståelse. Vi starter med at spise lidt, og tale om hvad der er i vores madpakker, hvad vi bedst kan lide og hvor maden kommer fra. Når vi er godt i gang med at spise, laver vi en lille leg hvor man skal gætte et dyr. Det er den voksne der finder på og starter med at beskrive dele af et dyr. Så kan børnene spørge ind og gætte dyret. Det er en leg der er enkel og det er nemt at tilpasse spørgsmålene så de passer til det niveau børnene er på rent sprogligt.

Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Vi er meget glade for at bruge vores krop i Røde Sol. Vi har to gode rum uden møbler hvor vi kan klatre i ribber, hoppe ned på en tyk madras, danse, slå kolbøtter, lave forhindringsbane og meget mere. Vi udfordrer børnene så de overskrider egne grænser og får glæden ved at bevæge sig og holde sig sund og rask. Vi har også en dejlig og kæmpe stor legeplads med en lille boldbane, cykler, mooncars, en ruse til at dreje rundt i, gode gamle æbletræer til at klatre i osv.

Vi kender også vigtigheden af at kunne slappe af, og har eksperimenteret med forskellig afslapning bla, massage og børneyoga og indrettet os så der er mulighed for børnene for at trække sig tilbage hvis de har brug for det.

Vi har en del børn der bliver overstimulerede i løbet af dagen, og de har brug for pauser enten alene eller sammen med en god ven.

Vi bruger forskellige materialer der stimulerer børnenes sanser som modellervoks, bager boller, følekasser, bare tæer i sandet, finger maling og kartoffelmel blandet med vand.

Et barn har brug for at være fysisk aktiv. Han har brug for at gøre det alene eller sammen med en voksen. Vi har derfor indrettet det ene rum med en kæmpe stor tyk madras, ribber og en slyngegynge. Her kan han få lov til at udfordre sig selv og sin krop ved at lave saltoer ned fra ribben, lave koldbøtter og gynges. Når han har brug for det modsatte kan han sidde i sofaen med et tæppe på og høre musik

---

Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension. Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44 - 45)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Vi har i Røde Sol fået etableret en køkkenhave som vi er rigtig glade for. Her har vi haft glæde af konceptet fra haver til maver, hvor vi har sået, dyrket og høstet vores egen mad og derefter tilberedt det over bål. Vi har også plantet forskellige kerner / sten og set at de kan blive til planter der kan komme med nye frugter eller bær til os.

Vi er meget optaget af krible-krabledyr og har sat tavler op ved døren med billeder af de smådyr der lever omkring os, hvor mange ben de har, hvad de spiser osv. Dem bruger vi meget når vi samler dyr på legepladsen eller i skoven. Her samler vi også gerne forskellige materialer som pinde, kogler, agern osv. for at bruge dem hjemme i Røde Sol når vi skal være kreative.

Vi har arbejdet med is, varme, ting der kan flyde og meget mere hvor vi har lavet små forsøg inde og ude, nogle med mere held end andre.

I foråret samlede vi vejbred som vi blendede med bivoks og olie. Ud af dette lavede vi en salve der hjælper mod kløe ved f.eks. brændenælder og myggestik.

Eksempel:

Vi taler ofte om hvor maden kommer fra og hvilke dyr man kan spise. Børnene er meget optagede af dette. En af pædagogerne tog derfor en skudt and med i Røde Sol. Børnene fik først lov til at røre den, se på dens øjne og tænder, undersøge dens svømmefødder osv. Derefter blev den plukket, skåret ud og undersøgt. Vi

undersøgte dens kråse, mavesækken og de lange tarme. Tiden efter var der mange snakke omkring dette og det gjorde et stort indtryk på børnene

---

Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet. Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46)

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Dette tema arbejder vi meget med i Røde Sol i løbet af året og i institutionens hverdag. Vi har en masse gode traditioner som vi forbereder og arbejder med sammen med børnene. Det kan være fastelavn, påske, jul og Lucia, planteday og vores sommerfest.

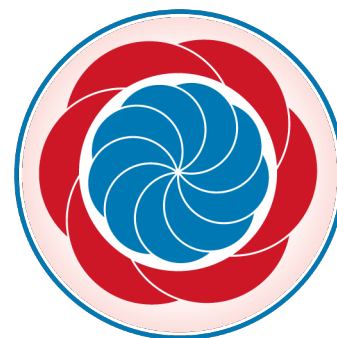
Her taler vi om hvorfor vi f.eks. holder fastelavn eller hvorfor vi har fri til Kristi Himmelfartsdag.

Vi taler også med børnene om forskellige kulturer og sætter os ind i deres værdier og traditioner, taler og om hvorfor nogen må spise noget og andre ikke må. Det giver dem en forståelse for at vi ikke alle sammen er ens og at det kan være spændende at lære noget nyt om andre mennesker.

Vi sørger for at have en pæn og indbydende institution uden rod og for mange ting på vægge og i vinduespartier. Vi har arbejdet med hvordan Røde Sol ser ud i børne- og voksenhøjde, og erfaret at det er to meget forskellige ting.

Vi har forskellige materialer til rådighed så der er mulighed for at tegne, klippe, male, sy, lave perleplader, lave figurere i ler osv. De fleste ting står fremme til fri afbenyttelse så børnene kan se hvad der er at bruge og selv kan hente det de har brug for.

I Røde Sol holder vi meget af at afholde fastelavn. I ugerne op til laver vi pynt til vores store fælles fastelavnsris, maler tønderne og klipper sorte katte der klistres på. Vi sørger for at dele os op i grupper når vi laver de forskellige ting, da det giver god tid og mulighed for at snakke om, hvorfor vi holder fastelavn, hvordan man gjorde i gamle dage, og hvad man gør i andre kulturer og lande.

Evalueringsskultur

Dagtilbudslederen har ansvar for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Dokumentationen anvendes i løbende evalueringer, som led i en evalueringsskultur, der udvikler og kvalificerer det pædagogiske læringsmiljø. Mindst hvert andet år evalueres den pædagogiske læreplan med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen offentliggøres. (Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51)

Sådan beskriver Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, opgaven omkring evaluering i dagtilbud. Der bliver slået fast, at den pædagogiske dokumentation skal bruges til at udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø for derigennem, at øge børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den løbende evaluering er et redskab for de pædagogiske medarbejdere og indgår i en evalueringsskultur. Dagtilbuddets læreplan skal evalueres hvert 2. år og skal beskrive sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evaluering, kriterier og komplekse sammenhænge

Evaluering er et redskab der kan bidrage til at vurdere, udvikle og kvalificere pædagogisk praksis. At evaluere eller at vurdere et pædagogisk læringsmiljø kræver dialoger om hvad der er god kvalitet i læringsmiljøet og hvordan det gode pædagogiske læringsmiljø har betydning for børnene. Dialoger om kvalitet af pædagogisk praksis er vigtige og medvirker til, at gøre kriterier for evalueringer tydelige. Kvalitet

forstået som hvad børnene skal have med sig og hvordan læringsmiljøet skal tilrettelægges, så det understøtter bedst muligt Disse dialoger foregår blandt de pædagogiske medarbejdere og involverer dagtilbuddets forældrebestyrelse. De pædagogiske medarbejdere tilrettelægger det pædagogiske læringsmiljø efter de antagelser de har om, på hvilke måder læringsmiljøet bidrager til børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Dialoger om pædagogisk praksis skaber mulighed for refleksion og læring om egen praksis og mulighed for at justere denne. De pædagogiske medarbejdere vil opleve sådanne dialoger som meningsfulde måder at anvende evalueringer på.

Pædagogiske medarbejdere skal træffe mange vurderinger, beslutninger og handlinger i løbet af en dag. Mange handlinger sker hurtigt og baserer sig på de pædagogiske medarbejders professionelle dømmekraft; en erfaringsbaseret fornemmelse for hvad der sker og hvad der er vigtigst. I situationen kan der altid handles anderledes og refleksion over praksis er derfor central. I nuet er der sjældent tid og rum for refleksion, drøftelser og refleksion må ske efterfølgende og skal dokumenteres, fx noteres, for at kunne indgå i en senere systematisk evaluering og kunne give støtte til forandringer af handlinger og praksis. Pædagogisk praksis udfolder sig i komplekse processer, hvor både børn og voksne har intentioner med de handlinger og interaktioner der finder sted. I pædagogisk praksis er der ikke entydighed mellem indsats og resultat; konteksten og de konkrete menneskers handlinger og beslutninger har betydning for hvad der sker i samspillet. Evalueringer af pædagogisk praksis skal kunne rumme denne kompleksitet. Når man evaluerer, sætter man særligt lys på en del af det pædagogiske læringsmiljø, velvidende at man ikke kan indfange alt det, børn oplever over hele dagen. De pædagogiske medarbejdere udvælger altså et særligt fokus for evalueringen af det pædagogiske læringsmiljø. Dette fokus beskrives i det didaktiske redskab, PEF, planlægning og evaluering i Furesø, se mere på nedenfor.

Evaluering; kultur, kompetence og kapacitet

Den styrkede pædagogiske læreplan fremhæver, at dagtilbudslederen er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet. En evalueringskultur forstår vi som en sammenhængende tilgang til evaluering og praksis, hvor evalueringer bidrager til udvikling af kvaliteten af den professionelle praksis. En evalueringskultur kræver at dagtilbuddet har udviklet evalueringskapaciteter.

Evalueringskapaciteter forstået som, at arbejde refleksivt med egen evalueringspraksis med henblik på, at blive bedre til at evaluere, til at anvende og omsætte evalueringer til et løft den pædagogiske kvalitet. Struktur og organisering af de pædagogiske medarbejders arbejde med didaktik; med planlægning, dokumentation og evaluering af pædagogisk praksis samt parathed og kompetence til sammen at reflektere over hinandens praksis og til at ændre denne, styrker en evalueringskultur. For at understøtte dagtilbuddenes arbejde med at opbygge en evalueringskultur anvender Furesø Kommune nogle fælles redskaber.

Fælles redskaber i Furesø Kommune

Furesø Kommunes dagtilbud anvender PEF som didaktisk redskab. Her planlægger, analyserer, udvikler, dokumenterer og evaluerer de pædagogiske medarbejdere igangværende pædagogiske forløb, rutinesituationer samt børnekulturen. PEF understøtter den løbende systematiske evaluering. Dokumentation der indgår i evalueringer, kan antage mange former: Interviews af børn,

læringsfortællinger, fotos, børns tegninger, video, observationer, udstillinger, relations skemaer; barn-barn eller barn-voksen, logbøger eller skemaer til registrering.

Furesø Kommune understøtter arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan med Læringslaboratorier. I læringslaboratorierne mødes dagtilbudsledere og faglige fyrtårne som sammen udvikler, sparrer og henter ny inspiration og viden til det fortsatte arbejde med den pædagogiske læreplan. På læringslaboratorier sker videndeling, indhentning af ny viden og inspiration, planlægning af nye prøvehandlinger.

Læringslaboratorierne veksler mellem debatter, sparring, refleksive teams og faglige input mv.

Til pædagogisk tilsyn er Furesø Kommune inspireret af KIDS, et redskab til Kvalitetsudvikling I Dagtilbud, KIDS ligger tæt op af det pædagogiske grundlag og de 12 mål der vedrører de 6 læreplanstemaer. KIDS anvendes af dagtilbud til inspiration til udvikling af kvaliteten af deres pædagogiske praksis. I de systematiske evalueringer kan dagtilbud med fordel hente inspiration i KIDS og i anbefalinger fra tilsyn.

Hverdagsevaluering, løbende systematisk evaluering og evaluering hvert 2. år

I Den styrkede læreplan er det beskrevet hvordan dagtilbud løbende skal evaluere på hvilke måder læringsmiljøet understøtter børns trivsel, læring, udvikling og dannelse samt at dagtilbuddets læreplan skal evalueres hvert 2. år.

Disse 3 niveauer søger vi koblet sammen, således at hverdagsevalueringer giver input til den løbende systematiske evaluering, der har PEF som omdrejningspunkt og endelig den evaluering af dagtilbuddets pædagogiske læreplan der finder sted hvert 2. år.

Tre niveauer af evalueringer, der bidrager og kvalificerer hinanden, indgår i arbejdet med læreplanen.

Hverdagsevalueringer

Hverdagsevalueringer er de uformelle og spontane refleksioner om evaluering som de pædagogiske medarbejdere gør sig, når de holder pause, har sovetime eller er på vej hjem fra arbejde. Disse evalueringer rummer vigtige observationer og refleksioner og kan bidrage til de løbende systematiske evalueringer af pædagogiske forløb og af det pædagogiske læringsmiljø. For at fastholde hverdagsevalueringerne gør de pædagogiske medarbejdere noter ud fra spørgsmål på trykte post-its:

<ul style="list-style-type: none"> • Hvad forløb godt?
<ul style="list-style-type: none"> • Hvad blev jeg opmærksom på?
<ul style="list-style-type: none"> • Hvilke intentioner havde børn/voksne?
<ul style="list-style-type: none"> • Hvad fik børn/voksne ud af forløbet?

Løbende og systematiske evalueringer

Noter fra hverdagsevalueringer indgår i de løbende og systematiske evalueringer som PEF understøtter. Rammer og struktur for de systematiske evalueringer skaber dagtilbudslederen lokalt.

De systematiske evalueringer finder sted på møder hvor relevante pædagogiske medarbejdere deltager. PEF er rammen for indsamling af data og pædagogisk dokumentation og kobler hverdagsevalueringer med løbende systematiske evalueringer.

PEF rummer en spørgeguide der understøtter analysen af praksis:

- Børns udbytte ifht. beskrevne mål og det pædagogiske grundlag
- Børns oplevelser og børns perspektiv
- Hvad viser forløbet om vores refleksioner om valg af indsatser?
- Hvad viser evalueringen af nyt, overraskende og spændende?
- Hvad har vi voksne lært?
- Hvad vil vi vide mere om?
- Hvad tager vi med til næste forløb?

Dagtilbudslederen understøtter at den systematiske evaluering anvender dialogmetoder der bringer flere perspektiver frem og som fremmer udvikling af nye forståelser og ideer.

I processen med løbende og systematiske evalueringer kan dagtilbud arbejde med flere lyttepositioner. Udpegede pædagogiske medarbejdere holder særligt øje for:

- Børneperspektiv i forløbene
- Guldkorn der rummer vigtig viden og læring
- Det der er vigtigt at formidle og dele viden omkring
- Hvilke begrænsninger eller udgrænsninger børnene møder i forløbet

De opmærksomheder som medarbejderne fra forskellige lyttepositioner får, indgår i dialogerne.

Evaluering af læreplanen hvert 2. år

Dagtilbudsloven fremhæver: at lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring,

udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen af den pædagogiske læreplan hvert 2. år.

PEF samt anden pædagogisk dokumentation udgør det materiale som evalueringen foretages ud fra. Anbefalinger fra tilsynsrapporter medtænkes i evalueringen.

Processen for evalueringen er at dagtilbudsleder og medarbejdere, faglige fyrtårne laver oplæg til evalueringen og opfølgningen på arbejdet med den pædagogiske læreplan. Derefter inddrages den samlede medarbejdergruppe der kommer med input og siden skal forældrebestyrelsen inddrages i en drøftelse og har mulighed for at komme med input og forslag. Dagtilbudsleder har det endelige ansvar for den pædagogiske læreplan.

Evalueringen hvert 2. år tager form af en metaevaluering. En sammenfatning og en analyse af evalueringer fra PEF som er udarbejdet i perioden samt evt. anden pædagogisk dokumentation.

Fra disse PEF hentes informationer fra rubrikkerne:

- Refleksion 1
- Børns oplevelser og børns perspektiv
- Refleksion 2
- Hvad tager vi med os

Der kigges på temaer der går på tværs: sammenhænge, tegn og mønstre eller noget der ikke er medtaget.

Vigtige spørgsmål er:

- Hvilken ny læring, erkendelse er gjort, hvor er der noget dagtilbuddet skal arbejde videre med
- Får I realiseret det pædagogiske grundlag tilstrækkeligt?
- Er jeres mål gode at evaluere på, er der forskel på mål for børn i vuggestue og børnehave?
- Har I fundet gode måder at få øje for børnenes perspektiver på?
- Er der et pædagogisk tema I har brug for at indhente mere viden omkring?
- Hvor er der noget i jeres pædagogiske læreplan I vil justere, fx korte retningsgivende refleksioner eller eksempler der bedre beskriver den pædagogiske praksis I tilbyder børnene

Oversigt over evalueringen hvert 2. år:

Hvordan vil vi sikre at hverdagsevalueringer tilfører vigtig viden til de løbende og systematiske evalueringer, af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og så børnenes udbytte?

Hvordan udvikler vi evalueringskapaciteter, hvor har vi særligt behov? Og hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv. I kan også beskrive hvilket fokus I har lagt i jeres arbejde med at udvide jeres evalueringskapacitet og hvordan I arbejder med det?

Vi har som personalegruppe sammen evalueret på vores læreplan. Personalet har gennemlæst læreplanen og kommet med kommentarer og input i forhold til nye formuleringer osv

Vi er startet op på at arbejde med PEF, men det er endnu ikke blevet et naturligt værktøj. Vores mål er at vi helt automatisk bruger PEF ved nye projekter, og har spørgsmålene i baghovedet når vi planlægger eller laver ændringer i rutiner eller lignende.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvilke tanker I gør jer for arbejdet med en metaevaluering og hvordan I vil involvere forældrebestyrelsen..

Vi vil på kommende pædagogiske dage arbejde med vores PEF'er og sammenholde dem med vores læreplan for at se om vi arbejder inden for de pædagogiske rammer.

I forhold til bestyrelsen er det vores hensigt at de skal være mere aktive ind i vores læreplan og komme med forslag og ideer, så det bliver endnu tydeligere hvad vi arbejder med og bestyrelsen kan være sparringspartner i forhold til om det kan ses i forældregruppen

Links:

Furesø Kommunes Børne- og Ungepolitik: [Børne- og ungepolitik](#)

Fortsat fremgang for Furesø, Byrådet mål for 2019 – 2020: [Fortsat fremgang](#) Vision 2030: [Vision 2030](#)

Fælles læringssyn 0 – 18 år: [Det fælles læringssyn](#)

Oplæg om dannesperspektiv til dannelsesrejsen, under udarbejdelse

Styrket pædagogisk læreplan, rammer og indhold, EMU [EMU: Den styrkede pædagogiske læreplan](#)

FN's børnekonvention: [Unicef, børnekonventionen](#)

Dagtilbudsloven: [Dagtilbudsloven](#)

